

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

red. en sekr. riouwstraat 59, wormerveer

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

adm.: kon. wilhelminalaan 38, leersum

J. KEUNING — CULEMBORG

Zie, hier is uw God (4)

**Voorwaar, voorwaar,
Ik zeg u, wie
in Mij gelooft, de werken
die Ik doe zal ook hij
doen, en grotere nog dan
deze; want Ik ga tot
de Vader:**

Joh. 14 : 12

Wij willen zo graag iets van God te zien krijgen. Zoals Philippus, die zei: Here, toon ons de Vader, en het is ons genoeg (vers 8). Op die vraag kwam het antwoord van Jezus: wie Mij gezien heeft, de heeft de Vader gezien.

Ik denk, dat wij onze tegenwerping al klaar hebben: ja, maar Jezus is er niet meer. Hoe krijgen wij dan iets van God te zien?

Maar ook op die vraag van ons heeft Jezus het antwoord al gegeven: juist in die wereld waaruit Ik verdwenen ben moet dat gezegd worden: zie, hier is uw God! Want jullie zijn er immers. Als jullie in Mij geloven, dan doe je immers de werken die Ik doe. Wie jullie gezien heeft, die heeft de Vader gezien.

De werken die Ik doe. Slaat dat op de wonderen die Jezus deed? Of op het werk dat Hij deed door de scharen te leren, zijn discipelen te onderwijzen, met ze te spreken over God en zijn rijk? Ik denk dat Jezus met die uitdrukking „de werken die Ik doe” alles samenvatte wat Hij gedaan had. Alles wat zijn mensen-leven omvatte. Het bijzondere en het gewone. Dat wat Hij deed als Hij „aan het werk” was. Maar niet

minder zijn manier van optreden in de winkel, zijn omgang met de mensen, zijn doen en laten op een bruiloft en aan tafel bij een tollenaar of een farizeeër. Zijn gezellige uren met Lazarus en zijn zusters. Zijn verkondiging in de synagoge van Nazareth en zijn ingrijpen als twee van zijn discipelen ruzie maakten over de inkopen die ze moesten doen. Dat alles bedoelde Jezus. Want in dat alles toonde Hij de Vader.

En in dat alles liet Jezus God zien als een God die gééft. Want Hij, Jezus, leefde immers om te geven. Niet om gediend te worden, maar om te dienen. Zoals het in vers 1 van hoofdstuk 13 staat: om lief te hebben tot het einde. Hij heeft niet geleefd om zoveel mogelijk van de mensen te profiteren, om al het mogelijke van ze te krijgen, maar om de mensen van Hem te laten profiteren, om ze alles te géven.

Om ze zóveel te geven, dat ze nu ook zelf geven kunnen. Dáárom kan Jezus in verband met zijn op handen zijnde hemelvaart (Ik ga heen tot de Vader) er ook de nadruk op leggen, niet dat de discipelen iets krijgen, maar dat ze werken mogen, dat ze iets te geven hebben. Omdat ze al gekregen hebben. Ze zijn al gezegend. Door Jezus die zichzelf gegeven heeft. Door God die zich een gevende God getoond heeft.

En nu God zich zó aan hen getoond heeft, nu kunnen zij op hun beurt God gaan vertonen. Als ze werkelijk in Jezus geloven, gaan ze op Jezus lijken: een afbeelding van Jezus; een afbeelding van God. Nu kunnen zij God laten zien, door de werken van Jezus te doen. Niet door zoveel mogelijk te ontvangen, maar door te geven. Door zichzelf te geven. En dat zij God laten zien, dat is in zekere zin nog groter dan dat Jezus God laat zien. Nee, dat Jezus door hén God kan ver-

tonen, dat is groter dan dat Hij het door zichzelf doet. Hij kan nu, door de discipelen, God laten zien, nog veel intenser en op veel grotere schaal dan toen Hij het zelf alleen moest doen. Nu, nu Hij naar de Vader gegaan is, kan Hij pas goed de Vader tonen. Omdat Hij nu pas echt discipelen heeft. Mensen, die zelf het levende bewijs zijn van wie Jezus is en wie God is. Gods demonstratie-materiaal.

Zo had Jezus het al even tevoren gezegd (13 : 34-35): Een nieuw gebod geeft Ik u, dat ge elkaar liefhebt, zo als ik u heb liefgehad. Hieraan zullen allen weten, dat ge discipelen van Mij zijt, indien ge liefde hebt onder elkander. En later (17 : 21), hieraan zullen allen weten dat God Mij gezonden heeft.

Gevende discipelen, dat is: een gevende Meester. Dat is: een gevende God. Als God de wereld, iedereen, er van overtuigen wil dat Hij er werkelijk is en dat Hij zó is, dan stuurt Hij Jezus. En als Jezus de werken die Hij hier gedaan heeft wil vermenigvuldigen en intensiveren, dan stuurt Hij zijn discipelen. Dáárom gaat Hij naar de Vader. Dat wil zeggen: dáárom doet Hij de Geest komen. Zó doet Hij ons, zijn discipelen, leven.

Want géven, — dat is: ontvangen. Als je in Jezus gelooft, als je niets anders doet dan geven, je echt geven aan je kinderen, je man, je vrouw, je buurman, aan onmogelijke mensen, aan mislukte mensen, — als je dat doet, zonder er op te letten wat jij dan wel ontvangt, — dán ontvang je juist, dan wordt je gezegend. Dan gaat het leven voor je open.

Dat zien we toch bij God? Juist doordat Hij geeft en geven blijft, juist daardoor ontvangt Hij. Als Hij „ja” blijft zeggen tegen ons, hardnekkige mensen, juist dán krijgt Hij mensen die „ja” zeggen tegen Hem.

Dat zien we toch bij Jezus. Hij heeft niet gevraagd: wat heb ik aan de mensen? Maar alleen: wat hebben de mensen aan mij? Hij heeft zijn werken gedaan. Hij heeft gegeven. En daardoor, dat Hij zichzelf gegeven heeft, daardoor komt het zover dat de mensen zich geven aan Hem. Door niets anders te doen dan liefhebben krijgt Hij mensen die Hem liefhebben.

Denken wij dat het met ons anders gaat? Met ons, discipelen van Jezus, kinderen van God?

Doordat God zo volhardend „ja” zei tegen ons, hebben wij „ja” gezegd tegen God. En „ja” zeggen tegen God, — dat is: je zelf geven. Je geven, „ja” zeggen tegen de mensen. En als je daar mee begint, dat je „ja” zegt tegen de mensen, moeilijke mensen, verwrongen mensen, vijandige mensen, — als je toch „ja” tegen ze blijft zeggen, dan krijg je terug. Dan gaan ze „ja” zeggen tegen jou. En dat is het heerlijkste wat er bestaat, dat is pas leven: tegen alles in „ja” zeggen tegen de mensen en het dan beleven dat ze „ja” zeggen tegen jou.

Dat is nu precies, wat God wil. Want zó wordt Hij zelf ervaren, beleefd, gezien: in mensen die elkaar aanvaarden, elkaar begroeten, elkaar liefhebben. Daarin is Hij zelf onder ons. Daarin is God ons nabij. Daarin wordt het woord vervuld: troost, troost mijn volk, zie, hier is uw God.

Zalig die treuren, want ze zullen vertroost worden. Al die mensen die iets missen, die alles missen en ernaar hunkeren om eindelijk, eindelijk, te mogen ontvangen, gezegend te worden. Al die mensen, die — je zou haast zeggen: automatisch — kijken naar zichzelf en hun eigen leegte. Ze mogen geloven in Jezus. En God zien. En dan gaan kijken naar anderen. Ze mogen, vol verwachting van wat ze krijgen, gaan geven, zich geven aan anderen. Omdat ze, hoe arm ook en berooid, toch Gods kinderen mogen zijn. En als kind van God zelfs van hun armoede nóg geven.

Zij zullen ook ontvangen. Zij die blijdschap brengen zullen verblijd worden door God en door de mensen.

Want waar God zegent, daar woont liefde. En waar liefde woont, gebiedt de Heer zijn zegen. Daar woont Hij zelf. Daar wordt zijn heil verkregen. En het leven.

Want waar God woont, daar blijft geen van zijn kinderen eenzaam meer. En daar staan alle, naar elkaar toegewende, gezichten vol van Zijn heerlijkheid.

Kinderen aan het avondmaal?

antwoord aan
ds N. Cornelisse (3)

Het getuigenis van het N.T.

Hoe is dat nu geweest met de viering van het avondmaal in de eerste tijd van de christelijke gemeente, in de tijd dus waar het N.T. over schrijft? Zijn toen de kinderen er bij geweest en hebben ze meegevierd? Terecht schrijft ds Cornelisse dat wij niet precies weten hoe het zich toen heeft afgespeeld. Met die moeilijkheid zitten we ook als het gaat over de kinderdoop. We horen wel van gezinsdopen, maar of de kinderen die in een gedoopt gezin na de gezinsdoop geboren werden ook als kinderen gedoopt werden, daar horen we niet van. Dat was ook meer een probleem van de tweede generatie. De gewoonte dienaangaande heeft zich moeten vormen en daar was een langere tijd mee gemoeid dan de periode die door de N.T. is geschilderd bestreken wordt. De apostel Johannes is zo oud geworden dat hij stond op de brug van de eerste naar de volgende generaties. Het valt op dat hij in zijn geschriften de sacramenten van doop en avondmaal als door Christus ingesteld niet eens noemt. Heeft hij misschien t.a.v. sommige gebruiken bij doop en avondmaal in een nietes-welles-sfeer geleefd en heeft hij toen door de sacramenten in het geheel niet te nemen de aandacht willen heenleiden naar de hoofdzaak? Zoals Paulus ook ergens doet, als hij zegt, dat Christus hem niet gezond heeft om te dopen, maar om het evangelie te verkondigen (1 Cor. 1:17). Johannes zou daarmee dan de nodige ruimte hebben geschapen voor broederlijke gedachtenwisseling over zulke gebruiken, zonder dat de zaak op scherp kwam te staan. Dat moeten wij ons ook voor gezegd houden. Al is het echt niet verboden, diep in elkaars standpunt te tasten. Maar veel weten wij over die eerste tijd niet.

Kinderen „even weg”?

Ik bedoel hiermee ook te zeggen dat ik er niet van achterover zou vallen als zou komen vast te staan, dat de eerste christenen in hun enthousiasme de kinderen meenamen naar de tafel van de Here en dat men daar later toch van teruggekomen is, omdat men inzag dat 't niet strookte met het karakter van het avondmaal. Het kán. Maar wij weten het niet en ik geloof het ook niet. Ds Cornelisse haalt 1 Cor. 11 aan. We krijgen daar

inderdaad de indruk dat het avondmaal gevierd werd in het kader van een zogenaamde *agapè*, een liefdesmaaltijd, waar de gehele gemeente, de kinderen inkluis, aan deelgenomen zal hebben. Ten aanzien van het aansluitend gevierde avondmaal zegt nu ds Cornelisse: „Ik kan me niet voorstellen dat de kinderen „even weg” moesten.” Nee, ik ook niet. Maar dat hoeft de toch ook niet? Ze konden er immers bij zijn, terwijl schaal en beker aan hen voorbij gingen? Ik heb meerdere malen in de provincie Groningen het avondmaal gevierd zonder dat de gemeente aan tafel ging. Men bleef in de banken zitten. De kinderen zaten daar tussenin, zagen schaal en beker aan zich voorbij gaan, gaven die zelfs mede door, maar gebruikten het brood en de wijn niet. Zo kan het toch in Corinthe ook gegaan zijn? Het is voor mij helemaal niet moeilijk mij dat voor te stellen.

Ja, maar je maakt zo toch een schrijnend onderscheid? Ik geloof dat niet. Stel je voor, er wordt bruiloft gevierd. Heel de familie, oud en jong, zit aan het feestmaal. De maaltijd is afgelopen en de volwassenen steken een sigaret op. Is dat schrijnend voor de kinderen? Nee. Wel vind ik het moeilijker het aldus gemaakte onderscheid aan kinderen duidelijk te maken dan het vorige. Tenminste, het komt mij wat huichelachtig voor als ik een ouder al paffend tot een kind hoor zeggen: roken is slecht voor je. Maar nooit heb ik het vreemd gevonden wanneer ten aanzien van het avondmaal mijn ouders zeiden: daar ben je nog niet aan toe. Als ik daar tenminste al naar vroeg. Eerlijk gezegd, vond ik het vanzelfsprekend dat ik als kind niet meedeed. Toen ik het verlangen om wel mee te vieren kenbaar maakte, zei men mij dat ik er aan toe was belijdenis van mijn geloof af te leggen. Hetgeen toen geschiedde.

De instelling

Maar nu nog even terug naar het N.T. Behalve de brief van Paulus aan de Corinthiërs zijn daar ook de evangeliën die van de instelling van het avondmaal berichten. Wanneer heeft onze Here het avondmaal ingesteld? Niet bij een van de grote maaltijden die Hij met de scharen gehouden heeft. Waarbij Hij het brood verme-

nigvuldigde. Daar waren mannen, vrouwen en kinderen bij tegenwoordig, zoals ons met zoveel woorden gezegd wordt. Toch heeft de Here toen de gelegenheid niet aangegrepen om via het avondmaal tot deze allen te zeggen dat de belofte voor hen was. Want dit is toch volgens ds Cornelisse de functie van het avondmaal: betuiging van de belofte voor de hele kring van het verbond.

Maar nee, het avondmaal stelde de Here in bij een andere gelegenheid. Op het moment namelijk dat de ahang van de Here Christus danig teruggelopen was en echt geen schare meer vormde. Ik bedoel het twaalfstal met enkele vrouwen daarom heen. Tot hen zei Jezus: Ik heb vurig begeerd dit pascha met u te vieren, eer Ik lijd. Wij hebben op deze kleine kring nogal wat aan te merken en niet zonder reden. Het is wel terecht dat wij er op wijzen dat deze discipelen-kring tot in de paaszaal toe gekibbeld heeft, nota bene over de vraag wie van hen wel de meeste mocht zijn. Dat is beschamend genoeg.

Toch kan bij ons deze navrante bijzonderheid zo'n aandacht krijgen, dat daardoor — onbedoeld — het belijdend karakter van de discipelenkring miskend wordt. Het is waar dat Jezus gezegd heeft: gij zult allen aanstoot aan Mij nemen. En Petrus werd de verloochening voorzeggd. Verloochenen, dat is het tegengestelde van belijden. Dus wat blijft hier over van dat belijdend karakter? Niets — voor wie werelds oordeelt.

Toch zei Jezus tot hen: „Gij zijt het die steeds bij Mij gebleven zijt in mijn verzoeking” (Luc. 22:28). Hier wordt over deze zwakke, zondige mensen een genade-oordeel voltrokken. Hier worden ze door het geloof gerechtvaardigd. Hier zijn zij degenen, „welke Gij Mij gegeven hebt”, zoals Jezus in het hogepriesterlijke gebed zegt (Joh. 17:9, 11, 12). „De woorden die Gij Mij gegeven hebt, heb Ik hun gegeven en zij hebben ze aangenomen en in waarheid erkend, dat Ik van U ben uitgegaan en zij hebben geloofd dat Gij Mij gezonden hebt.” (Joh. 17:8). Daarom zegt het oude avondmaalsformulier terecht, dat Christus het avondmaal alleen voor zijn gelovigen verordeneerd heeft. Dat wordt niet gezegd om de schuchteren af te schrikken. Wie het avondmaal gebruikt, mag twijfelen aan zichzelf en aan heel zijn leven, maar niet aan (zijn geloof in) Christus.

Het tijdstip waarop de Here zijn maaltijd instelde zegt werkelijk iets over de vraag wie er aan zal deelnemen. Het avondmaal is ingesteld niet aan het begin van Jezus' dienst op aarde, toen de toeloop vrij algemeen was, maar aan het einde, toen Hij enkele trouwe belijders uit deze massa had overgehouden, (zij het dat ook bij hen nog grote zwakheden waren overgebleven). De nadruk die ik leg op het intense belijdeniskarakter van het avondmaal, vindt hier bevestiging, meen ik.

De kerkgeschiedenis

Ds Cornelisse brengt ook de stem van de kerkgeschiedenis ten gehore. Ge-

noemd worden het vierde Lateraanse Concilie van 1215, het Concilie van Bordeaux van 1255 en het Concilie van Trente van 1545-64. Het Encheiridion van Denzinger gebruikend heb ik de bepalingen van 1215 en 1255 niet kunnen vinden. Wat het Concilie van Trente betreft, vond ik wel wat, maar niet dat deze kerkvergadering het 'anathema sit' (= vervloekt) uitsprak over de kinderkommunie, zoals ds Cornelisse stelt. In juli 1562 werd op de 21ste zitting onder cap. 4 uitgesproken, dat kinderen die het gebruik van hun verstand nog misten, niet tot deelneming aan de heilige communie mochten worden gedwongen. Ze worden immers wedergeboren door het waterbad van de doop en aldus in Christus ingelijfd en kunnen op deze leeftijd die genade niet verwerpen. Toch, zo gaat het dan verder, betekent dit niet dat de oudheid die hier en daar ooit deze gewoonte wel gekend heeft, nu veroordeeld zou moeten worden. De heilige vaders zullen daar in die tijd hun reden wel voor gehad hebben en zonder enige twijfel zullen ze dit gepraktiseerd hebben zonder enige gedachte van heilsnoodzakelijkheid, zo meenden de concilie-vaders.

Deze bepaling komt bij mij als mild over. Even verder, in canon 4, wordt gezegd: „Indien iemand zou zeggen dat voor kinderen, voordat ze tot de jaren des onderscheids gekomen zijn, de gemeenschap aan het avondmaal noodzakelijk zou zijn, die zij een vervloeking (anathema sit).” Ook hier wordt in strikte zin de deelneming van kinderen aan het avondmaal niet verboden. Alleen wordt de mening dat zodanige deelneming noodzakelijk zou zijn, krachtig teruggewezen.

Rome kán m.i. op dit punt niet al te streng zijn. Wij weten dat zij de eerste communie uitreikt aan zevenjarigen (zie Decreet „Quam singulari”, 1910). Zij doet dat krachtens een zeer objectieve genadeleer, volgens welke de sacramentele genade werkt, wanneer er maar geen opzettelijke tegenstand tegen geboden wordt. Ik kan daarom ook niet goed begrijpen dat ds Cornelisse verband legt tussen enerzijds een (vermeend) rooms verbod voor kinderen om het sakrament van de eucharistie te ontvangen en anderzijds de leer van de wezensverandering (transsubstantiatie). Ik zou juist wel een omgekeerde stelling willen wagen, dat namelijk de leer van de transsubstantiatie de kinderdeelneming aan de maaltijd des Heren meer mogelijk dan onmogelijk maakt. Volgens deze leer immers werkt het sakrament bijna onafhankelijk van het geloof van de gebruiker.

Wanneer ds Cornelisse over Rome uitgesproken is, zegt hij: „Moeten we niet eerder de praktijk van de kerken der reformatie voortzetten die er zich voor inzetten om de kinderen jong tot de tafel van de Heer te leiden? In het verstaan van het avondmaal werden ze verder onderwezen.” Het is schrijvers goed recht te trachten voor zijn opvatting steun te vinden in het verleden, maar daarbij moet aan het verleden wel recht gedaan worden. Hier moet iets aangevuld worden en

ik doe dat door een artikel uit de Dordtse kerkenordening aan te halen: „Men zal niemand ten Avondmaal des Heeren toelaten, dan die naar de gewoonte der kerk, tot welke hij zich voegt, belijdenis der gereformeerde religie gedaan heeft” (61). De vaders waren wel voor belijdenis doen op een jongere leeftijd dan

waaraan wij gewend zijn (en daar valt over te praten), maar voorafgaande belijdenis als teken van geloofsmoedigheid was voor hen zonder enige twijfel onontbeerlijk voor deelneming aan het avondmaal.

Ik zie dat ik voor 'avondmaal en tucht' nog een apart artikel nodig heb.

J. MEULINK — ENSCHEDE

Het gezin en andere huishoudens

Het gezin

De meesten van ons zijn opgevoed in een gezin, dat ons bescherming gaf. Moeder en vader hebben ons opgevoed, hielpen ons, gaven ons hun liefde. Zij bestrafden ons, als wij verkeerd deden. Zij troostten ons, als het ons tegen zat.

En wat nog meer is: zij lieten ons dopen in de naam van de Drieënige God. Zij leerden ons de weg van het heil, de weg naar Jezus Christus kennen.

Wij werden volwassen en de meesten van ons trouwden.

We kwamen, nu als ouders, zelf weer in een gezin, waar wij bescherming, liefde en trouw ondervonden.

Het onvolledig gezin

Zo gaat het niet bij iedereen. Vele gezinnen zijn al vrij spoedig niet meer volledig. Vader en moeder zijn overleden. Door echtscheiding is het gezin uit elkaar gerukt. Soms zijn beide ouders door de dood weggenomen. Dan blijven er onvolledige gezinnen over.

Daarnaast zijn er de alleenstaanden. De weduwe of de weduwnaar.

Velen ook zijn er, die om welke reden dan ook, niet tot een huwelijk gekomen zijn.

Vroeger werden deze alleenstaanden wel in het familieverband opgenomen. In onze tijd is men vaak genooddaakt over te gaan tot het vormen van een éénpersoonshuishouden.

Alternatieve huismoeders

Daar zijn echter nog andere huishoudens bijgekomen, alternatieve samenlevingsvormen. Ongehuwden, die samenwonen.

Dat kan gebeuren, omdat men, heel begrijpelijk, in plaats van alleen te wonen, de voorkeur geeft aan de gezelligheid en de steun, die een huishouden van meer personen geeft.

Dat vindt ook plaats om minder fraaie motieven. Omdat men wil samenwonen zonder te huwen. Dus om te gaan „hokken”.

Nog weer anderen, die het gezin als een te begrensd leefvorm beschou-

wen, kiezen voor de zogenaamde communale leefvorm.

De groep mensen, die onder deze alternatieve samenlevingsvormen vallen, is vrij groot. Naar schatting zijn er in Nederland wel 200.000 huishoudens van ongehuwden, die geen familie van elkaar zijn.

Gelijkberechtiging?

De vraag rijst, of deze alternatieve samenlevingsvormen niet dezelfde rechten moeten hebben als de gezinnen.

Velen beantwoorden deze vraag bevestigend. Het is, zo meent men, discriminerend, als dat niet gebeurt. Een gezin is niet de enige leefvorm, die een gezond opvoedingsklimaat verschaft. Dit kan ook in andere samenlevingsverbanden, zoals de kibboets bewijst.

De samenleving bestaat uit huishoudens van allerlei soort. De overheid rekent echter alleen met gezinnen. Dat blijkt b.v. uit de toewijzing van woningen, belastingheffing, inkomensbeleid, sociale verzekering, erfrecht en adoptie. Men vindt dit onbillijk en eist daarom gelijke rechten voor al die samenlevingsverbanden. Gelijktelling dus van huwelijk en gezin met mensen, die blijvend samenwonen zonder gehuwd te zijn.

Geen plichten, maar wel rechten?

Nu valt niet te ontkennen, dat de overheid tegenover huishoudens, die geen gezin vormen, niet altijd billijk optreedt.

Wanneer b.v. een broer en zuster samenwonen, waarbij de broer een baan heeft en de zuster de huishouding verzorgt, dan blijft die zuster bij overlijden van haar broer onverzorgd achter. Ze heeft geen recht op pensioen. Er wordt ook te weinig voor gezorgd, dat alleenstaanden een behoorlijke woonruimte kunnen krijgen. En zo is er meer te noemen.

Het gaat nu echter meer om de vraag, of met name zij, die bewust een wetig gesloten huwelijk verwerpen en kiezen voor een alternatieve samenlevingsvorm als huishouden dezelfde

rechten moeten hebben als een gezin. Praktisch is een dergelijke gelijkstelling al moeilijk te realiseren.

Het gaat niet aan elke vluchtige relatie, ieder die zich als huishouden aandient, als gelijke van een gezin te erkennen.

Daarom wil men voor deze huishoudens wel bepaalde eisen stellen.

Er moet een zekere duurzaamheid in de relatie zijn.

Zo staat in het program van de P.v.d.A. te lezen: „voor alle duurzame samenlevingsvormen gaan gelijke rechten en plichten gelden.”

De P.P.R. is van mening, dat voor erkenning als huishouden nodig is, dat men zich als zodanig bij de burgerlijke stand laat registreren.

Voor duurzaamheid van een huishouden is echter nodig, dat de leden bepaalde verplichtingen op zich nemen. Sommigen pleiten dan ook het aangaan van een contract in plaats van een formele huwelijksluiting. In dat contract moeten de partners dan alle rechten en plichten regelen.

Men vergeet echter, dat zij die gaan „hokken” juist vrijheid willen. Ze wensen geen verplichtingen op zich te nemen. Ze willen geen blijvende band, die men als een beknotting van de vrijheid ervaart.

Men wil zich niets aantrekken van de samenleving en de eisen, die deze samenleving stelt.

Van de overheid eist men allerlei rechten en zekerheden zonder aan die overheid zelf zekerheid te willen verschaffen.

Ze gelijken op mensen, die niet van het openbaar vervoer gebruik willen maken, maar hun privé-auto willen gebruiken. Maar deze privé-auto moet wel dezelfde rechten hebben als de trein. Ze moeten voorrang hebben en de bomen moeten bij hun komst gesloten worden. Van de rails willen ze echter geen gebruik maken.

Bedreiging van gezin en huwelijk

Het grootste bezwaar tegen de eis van gelijktelling gezin en andere huishoudens is, dat men niet meer erkennen wil, dat het gezin een onmisbare, onvervangbare peiler van de samenleving is.

Men wil de erkenning van andere samenlevingsvormen als kwalitatief even belangrijk als het gezin, omdat ze aan de leden dezelfde ontwikkelingsmogelijkheden geven.

Andere samenlevingsvormen kunnen echter nooit dezelfde functie en betekenis als het gezin hebben, ook al geven ze aan de mensen in een aantal opzichten de gewenste levensvervulling.

Het gezin is een van God gewilde liefdesgemeenschap, waarin de mens wordt geboren, opgevoed en verzorgd. In dat gezin ontvangen we liefde, geborgenheid en veiligheid. De „nestwarmte”, die het gezin verschaft is onvervangbaar.

De huishoudens van „hokkers” b.v. is niets dan een armzalig surrogaat.

Terecht laat de overheid dit tot nu toe in de wetgeving uitkomen.

De overheid, die dat niet zou doen, ondergraaft het gezin.

De overheid kan niet dwingen, dat men gaat trouwen in plaats van te „hokken”. De overheid kan niet verder gaan dan het verschaffen van rechtszekerheid.

Ze moet echter in haar wetgeving wel de speciale positie van het gezin, het radikale verschil tussen gezin en de alternatieve samenlevingsvormen duidelijk doen uitkomen.

De staat heeft te zorgen, dat de rechtmatige belangen van alle onderdanen in hun samenleving ruimte krijgen zich te ontplooiën. Die rechtmatige belangen staan echter niet los van de wet van God.

Onze gezinnen

Tenslotte enkele vragen.

Hierboven werd erg prijzend over het gezin gesproken, maar hoe staat het in werkelijkheid met onze gezinnen? Voldoen zij aan die normen van liefde, trouw enz.?

Bewijzen ouders en kinderen elkaar wederzijdse liefde?

Ik neem nu maar aan, dat kindermishandeling wel niet veel zal voorkomen, maar de afwezigheid van mishandeling bewijst nog niet, dat er echte „nestwarmte” is.

Bewijzen wij als gezinnen ook liefde aan anderen?

Ik denk b.v. aan de moeilijk opvoedbare jongeren.

Het blijkt vaak niet mogelijk deze jongeren in gezinnen te plaatsen en dan krijgen ze wel een plaatsje in een alternatieve samenlevingsvorm!

Leven wij echt als gezin samen, of lijkt onze huishouding meer op een hotel of een duiventil, waar ieder zo maar in en uitloopt?

Laten wij dankbaar zijn, dat we in een gezin geboren en opgevoed werden, waar naar het Evangelie geluisterd werd. Laat er in onze gezinnen zoveel liefde en warmte zijn, dat onze jongens en meisjes ook later zelf gaan verlangen naar een gezin. Hoevelen hebben uit afkeer van wat ze thuis ondervonden, later niet gekozen voor een armzalig surrogaat.

Ook het falen van vele gezinsverhoudingen is oorzaak van de crisis, waarin zich het gezin zich nu bevindt.

Juist in deze tijd komt tot ons de uitdaging, de roeping de gezinsgemeenschap tot zegen te doen zijn, ook voor anderen.

Rectificatie

Bij het zetten van het stukje 'In Memoriam Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven' (zie het no. van 16 juni j.l.) is een regel weggevalen. In kolom 2, bovenaan, leze men:

De theologie op haar bescheiden plaats gezet, kerkelijk dogma en wetenschappelijke dogmatiek werden tegen elkaar afgegrensd, de theologie werd niet meer geëerd als „koningin der wetenschappen” die voor alle vakwetenschappen de schriftuurlijke bouwstenen zou moeten aandragen. Neen, elke vakwetenschap en ook de wijsbegeerte konden uit eigen hoofde schriftuurlijk bezig zijn. B. J.

D. W. L. MILO — DALMALLY

EPITAAF

Charles de Gaulle

Zeven en een half-jaar geleden is het, dat de grootste van alle Franse presidenten overleed: groter wellicht dan de Lodewijken, een vader des vaderlands in de stijl van onze Prins Willem I. Misschien herinnert u zich, dat we een artikel aan hem hebben gewijd. *) We vertellen van zijn dorpje Colombey-les-deux-Eglises, dat we vertaalden met het Duivendorp met de twee Kerken. We vertelden ook over zijn wens, begraven te worden naast zijn vroeg gestorven dochter Anne, op wier graf zijn werk-kamer uitzag.

Het was sedertdien onze grote wens, eens aan het graf van De Gaulle te mogen staan. Om zelf de sfeer van het Franse landschap te proeven, waarin deze grote man heeft geademd; het dorp te zien, waarin hij leefde; de mensen te ervaren, die hem naar zijn laatste rustplaats hebben gedragen, die hem lief waren.

Dit voorjaar mocht onze wens in vervulling gaan. Op de terugweg van Spanje naar Schotland trekkend konden we een omweg maken over Chaumont en daar de weg naar Paris nemen. Die reis door Frankrijk was al een soort voorbereiding: je ziet het land, de steden, de dorpen met de gedachten bij de president, de oud-generaal, die als een vrendelijk dicta-

tor zijn Fransen bij elkaar heeft gehouden, hun orde en rust heeft bijgebracht, oude waarden in ere hersteld.

Een voorbeeld? Het onbevoegd kladden van leuzen is in Frankrijk een zeer strafbare zaak — niettemin vonden we ergens langs de weg de leus: Vive le roi — des rois: Jésus! Vertaald: leve de koning — der koningen: Jezus. De kreet vive le roi zou kunnen duiden op een koningsgezinde, antirepublikeinse actie en trekt daarom de aandacht. Maar het vervolg is een stuk evangelie. En toen we op een late avond ergens in het stadje Bollène verdwaald raakten in de sloppen en ons ongerust maakten, troffen we een stukje schuttingproza van deze stijl: Jésus vis — il vax revenir; Jezus leeft en Hij komt gauw. Is het niet heerlijk? Zulke leuzen mógen niet aangebracht worden, maar het volk wil het toch. Het christendom is er niet dood.

Vanaf Chaumont dus de weg naar Paris. Die loopt over Colombey. Het was op een gure april morgen vol sneeuwbuien, toen we door het zacht glooiende Franse landschap reden, dat het „Duiwendorp” omgeeft. Een landschap met veel akkers, veel bossen, veel oude bouwwerken, veel stromen en veel onbesmet natuurschoon. Ver van het jachtige Parijs.

Aan de ingang van Colombey staat een steen met de naam van het dorp en de kerktijden. Ook een verzoek om aan onze kinderen te denken. En voorts een simpele verwijzing naar het parkeerterrein. Dat laatste is aan de buitenkant van het dorp aangebracht: ruim en eigenlijk veel te groot voor zulk een onnozel durp. Zodat u al begrijpt, dat hier wel eens erg veel auto's kunnen parkeren. En ja — bij de uitgang van het parkeerterrein vindt u een mededeling van de openingstijden van het kerkhof, de regels die in acht genomen moeten worden: eerbied, geen picnic, geen bloemen, geen luidruchtigheid op het kerkhof, niet fotograferen, en eerbewijzen eventueel alleen op een daartoe

bestemde centrale plaats deponeren. En nog altijd niet: de naam van De Gaulle.

U volgt de onopvallende pijltjes naar het „si-metière”. Zo wandelt u rustig klimmend door een Frans dorpje en u vraagt zich af of u hier wel terecht bent. Meest kleine, onbelangrijke huizen. U ruikt de mest, die naast de ingangen klaar ligt voor het land. U hoort gerinkel van emmers. Het dorps-hotel heeft slechts parkeer-ruimte voor vier auto's. Er zijn huisjes bij — nauwelijks van hutjes te onderscheiden. Ja, er zijn wat souvenirwinkeltjes: waar u prentkaarten kunt kopen, foto's van le Général, zijn slagzinnen, een fotoalbum van het bezoek in de eerste week na zijn begrafenis. Er is een restaurant, waar men zijn meegebrachte eet-waren mag gebruiken. Maar alles in rustige stijl, onopvallend.

En dan vindt u het kerkje. Eigenlijk een dubbelkerk: waarschijnlijk oorspronkelijk een klooster- en een parochiekerkje. Vandaar de naam van het dorp. Als u het openstaande hek van het kerkhof binnengaat wijzen voetstappen in de natte sneeuw de weg rond het gebouwtje: ja — daar moet het graf zijn, zo maar tussen enkele tientallen andere.

Een dubbel graf. Op de linkse helft staat: Anne de Gaulle, 1928-1948. Op de andere: Charles de Gaulle, 1890-1970. Een stenen kruis wijst omhoog. De klok boven uw hoofd slaat twaalf rustige slagen. Het is doodstil in het dorpje — niemand te zien. En eerst nu merkt u, dat twee politiemannen, opgesteld in een straatje achter de kerkhofmuur, het grafbezoek de hele dag in het oog houden.

In 1952 heeft De Gaulle zijn codicil geschreven: een eigenhandige wilsbeschikking inzake zijn begrafenis, ter hand gesteld aan zijn op-

M. R. VAN DEN BERG — LEIDEN

JEREMIA

Delegatie (vervolg)

Hoe dit zij, er gaat een delegatie naar Babel. Elasa en Gemarja maken er deel van uit. En aan hen geeft Jeremia een brief mee voor de ballingen in Babel. Een brief die dus niet verward moet worden met de onheilsprophetieën over Babel, die Seraja meekreeg.

Deze brief aan de ballingen droeg niet het karakter van een gewone brief, zoals iemand die schrijft aan een ver familielid en die vol staat met persoonlijke informatie en met vragen als: hoe maken jullie het? Zijn jullie goed gezond? Neen, het was een open brief, die — zoals dat met zoveel open brieven het geval is — als een bom explodeerde en heel wat losmaakte. Bovendien was het eigen-

lijk geen brief van Jeremia, maar van Jahweh zelf (29:4). De ballingen krijgen een brief van de HERE.

Jahweh der legerscharen

De brief begint indrukwekkend: Zo zegt Jahweh der legerscharen, de God van Israël, tot de ballingen in Babel. Het is niet onmogelijk, dat er a.h.w. een elektrische schok ging door de ballingen die deze aanhef hoorden. Jahweh der legerscharen: dat klonk als een klarenstoot. Jahweh van de slagorde van Israël. Dat was de naam die Jahweh aanduidde als de God die aan het hoofd van zijn volk de vijanden voor zich uittoeg en versloeg en die ruim baan maakte voor zijn volk. Het is de naam die Hem typeert als de God aan wie alle machten onderworpen zijn en die zijn volk in vrijheid stelt.

De ballingen in Babel verwachtten die vrijheid ook, nog wel op korte termijn. En dan bereikt hen uit Jeruzalem een brief, meegebracht door de delegatie van Zedekia. Die delegatie moest tegenover Nebukadnezar loyaliteit en trouw betuigen. Dat was erg vernederend en pijnlijk. Maar er was ook een brief voor de ballingen.

En luister eens hoe die begint: zo spreekt Jahweh der legerscharen, de God die uittrekt aan het hoofd van zijn volk, de God van Israël.

Het ligt voor de hand dat de harten der ballingen sneller begonnen te kloppen, toen ze dit hoorden. Nu gaat het komen, dachten ze. De klokken van de bevrijding worden hoorbaar. Nu zal de boze vijand worden verslagen. Jahweh, de God van Israëls slagorden, staat op tot de strijd.

Ontnuchtering

Maar dan komt de ontnuchtering. Want Jahweh der legerscharen roept niet op tot de strijd, maar zegt: bouw huizen en woont daarin. Legt tuinen aan en eet de vrucht ervan. Neemt vrouwen en verwekt zonen en dochters. Vermeerdert daar in Babel en vermindert niet.

Dat was een opdracht die lijnrecht tegen de verwachting van de ballingen en tegen de door hen ingenomen houding inging. Ze zaten nu ongeveer vier jaar in Babel. Maar ze waren er nog niet toe gekomen op grote schaal voor zichzelf huizen te gaan bouwen. Ze namen genoeg met wat er aan onderdak voorhanden was en

met de hoogstnoodzakelijke voorzieningen. Waarom zou je er een hoop geld tegenaan gooien en duurzame huizen bouwen, als je toch binnenkort naar Jeruzalem zou terugkeren? Dat betekende allemaal weggegooid geld en verspilde energie. Het was veel beter je nog maar even te behelpen.

Ook met het aanleggen van tuinen met vruchtbomen en wijngaarden waren ze nog niet begonnen. Dat had immers ook geen zin. Tegen de tijd dat de eerste vruchten er zouden groeien, zaten ze al weer hoog en droog in Jeruzalem.

En huwelijken werden er ook nauwelijks gesloten. Want babies en kleuters zouden veel te lastig en te hinderlijk zijn op de lange en inspannende tocht terug naar Jeruzalem. Die kon je daarbij eigenlijk niet gebruiken. Het was veel verstandiger nog maar even te wachten met trouwen tot ze weer in Jeruzalem waren.

Zo hadden de ballingen in Babel zich helemaal ingesteld op een spoedige terugkeer naar Jeruzalem. Die verwachting stempelde hun hele optreden en hun hele levenshouding in Babel. En nu moesten ze hun instelling ineens helemaal omgooien.

*) „Net als de anderen”, Opb. 27-11-1970.

volger Pompidou. Wij hebben geprobeerd die voor u te vertalen. Leest u eens mee en zie welke nederige eisen een groot man kan stellen, die de schoonste ereplaatsen van Parijs had kunnen opeisen voor zijn praalgraf.

Ik wil dat mijn begrafenis te Colombey-les-deux-Eglises plaats heeft. Als ik elders sterf zal mijn lichaam naar huis moeten worden vervoerd, zonder enig openbaar eerbetoon.

Mijn graf zal zijn waar mijn dochter Anne reeds rust en waar eens mijn vrouw zal rusten. Opschrift: Charles de Gaulle (1890-). Niets meer.

De plichtigheid zal worden geregeld door mijn zoon, mijn dochter, mijn schoonzoon en mijn schoondochter, terzijde gestaan door mijn kabinet, maar zo dat deze buitengewoon eenvoudig zij.

Ik wil geen nationale begrafenis. Geen president, geen ministers, geen instanties, geen kamers.

Alleen de Franse legeronderdelen kunnen officieel deelnemen, zoveel er zijn; maar hun deelname zal van zeer bescheiden omvang zijn, zonder muziek zonder fanfares, zonder hoornklanken.

Geen enkele discussie zal mogen worden uitgelokt, noch in de kerk noch elders.

Geen herdenkingsrede in het parlement.

Geen enkele gereserveerde plaats tijdens de uitvaartdienst, behalve voor mijn gezin, voor mijn medeleden van de Bevrijdings-orde en voor de Gemeenteraad van Colombey.

De mannen en vrouwen van Frankrijk en van andere landen kunnen desgewenst hun eer bewijzen door mijn lichaam te vergezellen naar zijn laatste rustplaats. Maar ik wens dat dit slechts in stilte geschiedt.

Ik verklaar nu reeds elke onderscheiding, bevordering, verering en zo voort te weigeren, zowel Franse als buitenlandse.

Indien zo iets, wat dan ook, mij zou worden toegekend, zou dat in strijd zijn met mijn laatste wil.

C. de Gaulle

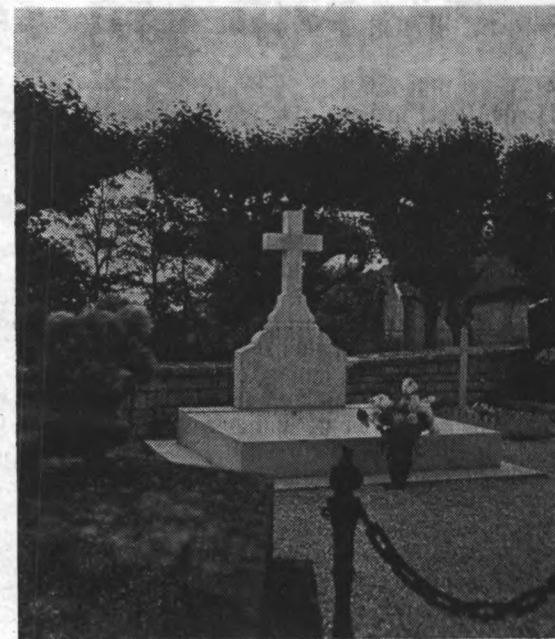
16 januari 1952

Laat het eens tot u doordringen dat deze simpele regels geschreven zijn door een der laatste goede dictators, vader des vaderlands, despoot bij de gratie van zijn onderdanen en van God; de man die 45 miljoen Fransen wist te verenigen in een gezamenlijke inspanning tot politiek en economisch herstel; de man ook die Frankrijks totale bezetting in 1940-1945 wist te voorkomen en die machtig heeft bijgedragen tot de bevrijding van het bezette deel in 1945.

En lees dan nog eens: hij wilde niet in de Champs Elysées, niet als tegenhanger van de Onbekende Soldaat, niet onder de Arc de Triomphe worden begraven — maar in zijn boerendorpje. Zijn lichaam moest „naar huis” worden vervoerd; letterlijk schreef hij: chez moi. Hij wilde rusten tussen zijn dochttertje en zijn vrouw. Tot hij eens zal worden opgeroepen met zijn doopnaam, zonder titels. Hij was gezinshoofd, meer dan staatshoofd. Hij was soldaat, meer dan politicus. Hij wilde geen discussies zien opgeroepen door redevoeringen pro en contra. Hij wenste de eenheid van zijn vaderland. En in het aangezicht van de dood wenste hij geen rangverschillen te handhaven. Ja, tot in zijn laatste zin geeft hij een bevel en noemt hij het woord „strijd”.

Een oud spreekwoord zegt, dat nergens zo wordt gelogen als op het kerkhof. Maar dat heeft De Gaulle voorkomen. De onkreukbare hoge officier, met zijn nauwe geweten, heeft

waarheid geëist bij zijn graf. Omdat hij de Waarheid kende en door de Waarheid was vrij gemaakt van alle schijnwaarheden. Geen paus hoeft hem ooit heilig te verklaren — hij heeft dat bij voorbaat afgewezen. Hij heeft alleen van Christus' genade willen leven en sterven.

Wij hebben even staan praten met de twee gendarmes in het straatje achter de kerkhofmuur. Fotograferen ter plaatse was niet toegestaan, maar ze weten wel hoe we van de openbare weg af foto's konden maken. Toen we vroegen waar Mevrouw de Gaulle woont, wezen ze het huis aan: ginds in een boomgroep was het zichtbaar. Het is een eenvoudig, smaakvol ingelijst, Frans landhuis met de naam La Boissérie, het Boshuis. En meteen werd duidelijk, dat De Gaulle bij zijn leven vanuit zijn werkkamer dagelijks naar het graf van zijn geliefde dochttertje heeft kunnen kijken...

Voorbede

Toch is dat nog niet alles. Wat de HERE hen opdraagt, grijpt nog veel dieper in. We kunnen ons de verbijs-tering van de ballingen voorstellen, toen ze uit de brief hoorden voorlezen: zoekt de vrede voor de stad, waarheen Ik u in ballingschap heb doen wegvoeren. Bidt voor haar tot Jahweh.

U moet in dit verband eens even denken aan Ps. 122. Het is helemaal niet uitgesloten, dat de ballingen in Babel deze psalm regelmatig zongen. Bidt Jeruzalem vrede toe. Mogen wie u liefhebben, rust genieten. Vrede zij binnen uw muur, rust in uw burchten. Om mijn broeders en mijn vrienden wil ik zeggen: vrede zij in u. Dat was een psalm die ze in Babel

met hun hele hart konden zingen: vrede voor Jeruzalem. Een dergelijke psalm hield de moed erin en het verlangen naar Jeruzalem wakker. Je zou de positie van de ballingen in Babel kunnen vergelijken met die van de Zuid-Molukkers in Nederland. Ook zij houden krampachtig vast aan het verlangen naar hun vaderland. Dat koesteren ze en stimuleren ze. Ze zingen hun liederen van heimwee en zien uit naar een terugkeer in vrijheid. En je zult op hevig verzet bij hen stuiten, als je tot hen zegt: jullie ideaal is irreal. Vergeet het. Bouw hier in Nederland huizen en woon daarin.

Zo lag het ook bij de ballingen in Babel. Ze klemde zich vast, uit alle macht, aan hun terugkeer. Ze zongen hun liederen en psalmen van heimwee: vrede zij Jeruzalem. Maar vrede voor Jeruzalem impliceerde ondergang voor Babel. Het een was in hun gedachtengang onvermijdelijk de tegenhanger van het ander. Als het goed ging met Babel, was er geen vrede voor Jeruzalem. En als het goed ging met Jeruzalem, was er geen vrede voor Babel. Vrede voor Jeruzalem kon er alleen maar zijn ten koste van Babel en omgekeerd. Daarom was hun gebed om vrede voor Jeruzalem

impliciet een gebed om de ondergang van Babel. En nu komt daar ineens die brief van Jahweh: zoekt de vrede voor Babel. Bidt voor haar tot Jahweh. Want in haar vrede zal uw vrede gelegen zijn.

Ingrijpend

Voelt u hoe ingrijpend dit is? Het gaat dwars tegen elke menselijke reactie en menselijke houding in. Het is toch niet normaal dat een mens bidt voor de vrede van zijn onderdrukkers? Als dat nu eens tot ons gezegd was tijdens de tweede wereldoorlog: bidt voor de vrede van Berlijn. Daar zouden we toch niet aan gedacht hebben? Wij zongen iets anders:

In de mini-maneschijn bombarderen ze Berlijn kort en klein.

En als dat vandaag gezegd zou worden tot de christenen achter het ijzeren gordijn: bidt voor de vrede van Moskou. Dat gaat toch dwars tegen alles wat je voelt in? Daar komt toch alles in je tegen in opstand?

En toch is dat juist wat God van de ballingen vraagt en wat Paulus later

aan de christenen in het Romeinse rijk opdraagt. Die hadden vaak helemaal geen prettige ervaringen met hun overheden. In Rome zat een figuur als Nero op de troon: een brutaal die speelde met mensenlevens. En toch zegt Paulus: bidt voor die overheden (1 Tim. 2:1, 2). En Paulus schrijft: vreest God, eert de keizer (1 Petr. 2:13-17). En Christus leerde ons: bidt voor degenen die u vervolgen (Matth. 5:44).

Dat gaat vierkant tegen alle menselijke gevoelens in. Maar daarin moet je je nu juist als christenen onderscheiden, zegt Christus. Het is helemaal niet moeilijk om te bidden voor je vrienden en voor mensen die je graag mag en van wie je houdt. Als je dat doet ben je niets beter dan de tollenaars. Die houden elkaar ook de hand boven het hoofd. Dat is niets bijzonders. Maar als je christen bent, verwacht God iets meer van je (Matth. 5:45-48). Dan verwacht Hij dat je bidt voor degenen die je vervolgen en voor de overheden, ook voor een regering die helemaal je sympathie niet heeft.

stichting

redt een kind

Als u uw Bijbel opslaat bij Psalm 37: 21, dan leest u daar: „De rechtvaardige ontfermt zich en schenkt”. Deze tekst zouden wij boven heel ons werk kunnen schrijven, vanaf het begin in 1968 tot nu toe. U als „rechtvaardigen”, als gelovigen, hebt zich ontfermd over de arme kinderen en u hebt uw gaven hiervoer geschenken. Maar ook de „rechtvaardigen” in India en Kenia, de christelijke verzorgsters en verzorgers van de kinderen kennen deze ontferming en zij schenken hun liefde door de kinderen met grote toewijding te verzorgen.

In de afgelopen maanden schonk u ons veel en wij danken u hiervoor. Hierdoor konden verschillende nieuwe tehuizen worden geopend: in Andhra Pradesh (in Guntur), in Madras, in Palayamkottai en ook in Kenia. Nieuwe kinderen werden opgenomen en voor deze kinderen vragen wij opnieuw uw hulp.

Wij kregen de gegevens toegestuurd van ruim twee honderd kinderen uit vluchtelingenkampen in Zuid-India. Wij hopen dat u wilt helpen door zo'n kind financieel te adopteren voor f 55,— per maand, alleen of met een groep.

De ouders van al deze kinderen zijn uitgewezen uit Sri Lanka (Ceylon). Zij hebben de Indiase nationaliteit en toen ze in hun land terugkwamen werden ze in kampen in Zuid-India ondergebracht. Het lukt maar een enkele om vast werk te vinden en het gevolg is dat vaak de vaders, of ook wel de beide ouders, wegtrekken uit deze kampen om te proberen ergens anders werk te vinden. De kinderen laten ze dan achter bij een oudere broer of zuster, of een grootmoeder, grootvader of ander familielid. Deze moeten dan zo goed en zo kwaad dat gaat in zo'n kamp voor de kinderen zorgen. Een steeds weerkerende zin in de gegevens van de meeste kinderen is: het kind werd niet goed verzorgd doordat er grote armoede en ziekte heerste. Vaak wordt er dan aan toegevoegd: de vader of de moeder of een van de broertes of zusjes stierf door ondervoeding. Een enkel zinnetje, maar er schuilt een wereld van leed in.

Wij willen enkele kinderen noemen, waarvoor wij hulp vragen:

Ranjini Devi is een meisje dat geboren werd op 10 mei 1972. Haar ouders werkten op een theeplantage in Ceylon en werden gedwongen dat land te verlaten. Ze kwamen in een vluchtelingenkamp in Zuid-India terecht en ze leefden daar in grote armoede. Ze gingen op zoek naar werk, maar vast werk was niet te vinden. De moeder stierf door ondervoeding. In uiterste wanhoop bracht toen de vader de kinderen naar het kindertehuis.

Sudharaj is een jongen van vijf jaar. Ook zijn ouders waren theeplukkers in Ceylon en zij werden het land uitgezet. Zij kwamen eveneens in een vluchtelingenkamp in Zuid-India terecht. De vader stierf daar door on-

dervoeding. De moeder verdient zo nu en dan maar eens wat. Er werd honger geleden. Sudharaj werd met zijn zusje in het kindertehuis opgenomen.

Sarasvathy kwam zelf naar het kindertehuis. Ze is bijna 9 jaar oud. Haar beide ouders stierven door ondervoeding. Ze komt uit een vluchtelingenkamp.

We zouden veel meer kinderen kunnen noemen, maar het is steeds hetzelfde verhaal: honger, ondervoeding en vaak als gevolg daarvan de dood.

Wat bovendien opviel bij het lezen van de gegevens van deze kinderen was, dat als godsdienst van alle ouders, met uitzondering van de ouders van één jongen die uit een christelijk gezin kwam, werd opgegeven: hindu. Toch vragen de ouders in hun nood om de kinderen op te nemen in een christelijk kindertehuis. Maar dat niet alleen, doordat de mensen van het kindertehuis de kinderen helpen en de ouders opzoeken om ze dan te vertellen van de grote liefde die de Here Jezus had voor zondige mensen, zijn verschillende ouders christen geworden en in de meeste kampen worden er nu zondags kerkdiensten gehouden. En het zijn niet alleen de mensen van het kindertehuis, die vertellen van de enige weg tot behoud door de Here Jezus Christus, het zijn ook de kinderen, die de ouders zo nu en dan in de vakanties weer bezoeken, die hiervan spreken. In een van de kolonies die wij begin van dit jaar bezochten is er op die

manier een christelijke gemeenschap ontstaan met op zondag geregelde kerkdiensten. Men ziet de grote toewijding waarmee deze kinderen worden opgevangen en men hoort dat dit komt doordat men gelooft in een God, die in grote liefde Zijn Zoon zond als offer voor de zonde, maar die ook vraagt dat er liefde wordt gegeven, aan God en aan de naaste. Men ziet in de praktijk wat dit betekent doordat hun kinderen om niet worden geholpen en men de ouders accepteert, terwijl een groot deel van de Indiase maatschappij deze mensen doordat ze arm zijn uitstoot. Ze behoren tot de groep arme mensen in India, die de „onaanraakbaren” worden genoemd.

„De rechtvaardige ontfermt zich en schenkt” en hij doet dit in navolging van onze Here Jezus Christus, de grote Rechtvaardige, die zich over ons ontfermde en Zijn leven schonk om ons te redden.

Helpt u ons alstublieft ook nu weer, het liefst door de „adoptie” van een van deze twee honderd kinderen.

Secretariaat:

Dr. Guépinlaan 23, 4032 NH Omme-ten (Betuwe), tel. 03443-2079 of b.g.g. 03449-1659.

Postgiro 1599333 t.n.v. Stichting Redt Een Kind te Zwolle. Bankrekening: Raiffeisenbank te Zwolle. rek. nr. 37.73.32.860.

Kledingadres:

Hortensiastraat 79, Zwolle, tel. 05200 13884.

PERSVERSLAGEN

van de 4e en 5e zitting van de Landelijke Vergadering van afgevaardigden van de Gereformeerde kerk (vrijgemaakt buiten verband), gehouden op respectievelijk 29 april en 3 juni 1978 in het vergadergebouw achter de Gereformeerde kerk te Wezep.

4e zitting

De praeses, ds Goris, opent de vergadering. Hij laat zingen Ps. 147: 6 en 10, leest Ps. 147 en gaat voor in gebed. Hij feliciteert de predikanten Van Oene en Van der Kwast met hun 25-jarig ambtsjubileum en br. Groenevelt met de ontvangen Koninklijke onderscheiding.

De samenstelling van de vergadering heeft opnieuw enige wijziging ondergaan. Enkele afgevaardigden zijn vervangen door hun secundi; enkele andere afgevaardigden zijn verhinderd zonder dat een vervanger aanwezig is.

De praeses heropent de bespreking van de voorstellen tot *samenspreking met de Gereformeerde kerken (vrijgemaakt binnen verband)*. Naast de voorstellen-Blokhuis c.s. en -Bakker

cs. liggen nu ook voorstellen op tafel van ds Van Oene en van ds Moggré en br. Meints. Het voorstel-Van Oene ligt in de lijn van het voorstel-Bakker c.s., maar noemt in tegenstelling tot dit voorstel geen enkel punt van verschil met de Gereformeerde kerken (vrijgemaakte binnen verband), om zo aan een positieve reactie van die kant geen enkele verandering in de weg te leggen. Het voorstel-Moggré-Meints wijst evenals het voorstel-Blokhuis c.s. het verzoek tot *samenspreking op synode- of deputatenniveau af*, maar legt sterkere nadruk op het feit, dat het nu niet „de aangename tijd” is voor *samenspreking* en roept op tot het afwachten van betere tijden.

Na een korte toelichting door de dienaren van de voorstellen wordt overgegaan tot stemming. Uiteindelijk

wordt het voorstel-Blokhuis c.s. aangevaard. In een eindstemming verklaren 35 afgevaardigden dat ze kunnen instemmen met een uitspraak van de Landelijke Vergadering in overeenstemming met dit voorstel; 3 afgevaardigden zijn daartegen en 4 onthouden zich van stemming. In het genomen besluit wordt de in de jaren zestig geslagen breuk voor God en mensen onverantwoord genoemd, en wordt de opdracht benadrukt om te streven naar herstel van de geschonden eenheid. Aan de verzoeken van enkele kerken tot *samenspreking op synode- of deputatenniveau met de Gereformeerde kerken (vrijgemaakt binnen verband)* wordt echter niet voldaan. Gekonstateerd wordt dat zo'n verzoek onvoldoende steun vindt en daardoor aan overtuigingskracht zou inboeten. Een dergelijk verzoek zou juist vrucht moeten zijn van een veel bredere praktijk van plaatselijke herkenning en kontaktoefening dan waarvan thans sprake is, aldus het besluit. Gevraagd wordt bovendien dat een afwijzende reactie van de Generale synode van Groningen-Zuid toenadering tussen kerkleden en plaatselijke kerken juist zal bemoeilijken. Het besluit spreekt de hoop uit dat allereerst de plaatselijke kerken wegen tot toenadering zullen kunnen vinden.

De praeses spreekt de bede uit dat het genomen besluit door de Here gezegend zal worden.

Vervolgens stelt hij opnieuw de bespreking van art. 34 en 35 van het Akkoord van kerkelijk samenleven aan de orde. De tijdens de vorige zitting benoemde commissie ter nadere redaktie van de betreffende artikelen brengt verslag uit. Namens de commissie accentueert ds Van Tongeren met name de handhaving van het woord „bekrachtigen” waarin de herkenningmelodie van de Vrijmaking z.i. is bewaard.

Aan de bespreking wordt deelgenomen door de brs. ds Smit, ds Van der Kwast, Van Dijk, Boonstra, ds Bakker, ds Doornbos, ds Strating, Arnold, ds Van Oene en Huizinga.

Diverse afgevaardigden betreuren het dat art. 34 steeds meer uitdijt, en dat er steeds meer in wordt gestopt, zodat ieder die woorden eruit kan halen die het beste zijn opvatting dekken: zo worden naar hun mening de werkelijke verschillen versluierd. Anderen bekritisieren de handhaving van het woord bekrachtigen en betwijfelen, prof. Deddens het in dit opzicht wel bij het rechte eind had. Ook vinden zij het een nauwelijks te vervullen opgave voor de kerken om alle besluiten te moeten toetsen.

Na overleg tussen de rapporteur van de Commissie Functierapportage Kerkverband, br. Huizinga, en de rapporteur van de commissie ad hoc, ds v. Tongeren, stellen deze een nieuwe, vereenvoudigde tekst van art. 34 voor. De gewijzigde tekst luidt:

„Hetgeen in regionale en landelijke vergaderingen besloten is, wordt door de plaatselijke kerken bekrachtigd en in onderlinge liefde nagekomen, tenzij het strijdig bevonden wordt met de Heilige Schrift of met dit Akkoord van kerkelijk samenleven; de kerk die een besluit niet bekrachtigt zal hiervan aan de zusterkerken rekenschap geven.”

Beide brs. stellen tevens voor om in art. 35 van het concept-KFK alleen de eerste zin van lid 2 te wijzigen in: „In elk geding is slechts één beroep

mogelijk." De bespreking van dit onderwerp wordt verdaagd tot de volgende zitting.

Aan de orde komt vervolgens het *kontakt met de Christian Reformed Church*. Deze kerk nodigt onze kerken uit tot het aangaan van de relatie van „Churches in ecclesiastical fellowship” en tot het zenden van afgevaardigden naar hun synode van 13-23 juni 1978 in Grand Rapids. Op voorstel van het moderamen spreekt de vergadering uit geen mogelijkheid te zien tot het aanvaarden van laatstgenoemde uitnodiging. De Commissie voor kontakt en samenspreking met andere kerken zal dit schriftelijk aan de Christian Reformed Church mededelen.

Aan de Commissie wordt opgedragen de uitnodiging van de Christian Reformed Church tot het aangaan van genoemde relatie in studie te nemen, en op de volgende Landelijke Vergadering daarover advies uit te brengen. Tevens wordt de Commissie gevraagd te adviseren over eventuele toetreding tot de Gereformeerde Oecumenische Synode, in dit geval echter voor de volgende zitting van deze Landelijke Vergadering.

Daarna komen de *zaken betreffende de liturgie* in bespreking, t.w. het voorstel van de regio Harderwijk om de mogelijkheden te onderzoeken om te komen tot één reformatorisch kerkboek — met adhaesiebetuiging van de kerk van Zaandam —, een brief van de Stichting ter verkrijging van een Schriftgetrouwe Psalmberijming waarin deze aandacht vraagt voor haar werk, en een voorstel van de regio Enschede-Zwolle om een commissie te benoemen die, met gebruikmaking van de studie die reeds door diverse kerken is verricht, aanbevelingen zal doen tot vermeerdering en verbetering van onze geestelijke liederen.

Aan de bespreking in eerste ronde wordt deelgenomen door de brs. ds Janse, ds Bakker, ds Doornbos, De Boer, ds Van der Kwast, ds Van Oene en ds Strating. Enkele sprekers zijn van oordeel dat we ten aanzien van de psalmberijming te laat zijn met pogingen om reformatorisch Nederland tot wat grotere eenheid te brengen. Veel van onze kerken gebruiken de IKB al: terugdraaien ten gunste van b.v. de berijming van de kerken binnen verband is niet meer mogelijk, menen zij. Eén afgevaardigde vindt, dat we ons niet voetstoots aan de IKB moeten overgeven; hij pleit voor serieuze aandacht voor het werk van genoemde stichting. Eén afgevaardigde waarschuwt voor het nemen van besluiten in de geest van: dit of dat gaan we zingen, en pleit ervoor dit aan de vrijheid van de kerken over te laten. Anderen zijn juist voor eenheid in dit opzicht, die h.i. door een te grote diversiteit wordt geschaad. Enkele afgevaardigden zien graag een proefbundel van goede, Schriftuurlijke gezangen tot stand komen.

Besloten wordt dat een commissie ad hoc, bestaande uit de brs. Stellingwerf, ds Bakker en ds Doornbos, zal proberen de ter tafel liggende voorstellen in elkaar te schuiven, rekening houdend met de gemaakte opmerkingen, en daarover op een volgende zitting rapporteren.

In de middagvergadering komt het *rapport over het seizoen 1976/77 van de Raad van Toezicht en Advies in*

zake de Theologische Studiebegeleiding aan de orde. Namens de Raad deelt ds Visser mee, dat de Theologische Hogeschool van de Christelijke Gereformeerde Kerken te Apeldoorn de Raad heeft gevraagd om namen te noemen van broeders uit onze kerken die aan de vooropleiding in Apeldoorn zouden kunnen meewerken. De Raad heeft daartoe enkele aanbevelingen gedaan, waaruit inmiddels br. G. J. Vrijmoeth uit Zwolle is benoemd. Een financiële bijdrage onzerzijds rechtstreeks voor deze post lijkt de Raad niet wenselijk, aldus ds Visser. Wel zou te overwegen zijn onze jaarlijkse bijdrage aan Apeldoorn te verhogen. In verband daarmee en met het oog op de benoeming van een derde begeleider zal voortaan jaarlijks f 100.000,— door de kerken moeten worden opgebracht.

Aan de bespreking van dit onderwerp wordt deelgenomen door ds brs. De Blois, Zuidhof, De Boer, ds Bakker en ds Janse. Aangedrongen wordt op ruime aandacht in de begeleiding voor de verworvenheden uit de reformatie van de jaren dertig. Eén der sprekers dringt erop aan dat de studenten voldoende verweer meekrijgen tegen de macht van het wetenschappelijk theologisch denken.

De praeses besluit de bespreking met woorden van dank aan de beide studiebegeleiders en aan de leden van de Raad van Toezicht en Advies.

Hij stelt vervolgens het *rapport van de Commissie Opleiding Dienst des Woords* aan de orde. Deze commissie werd door de Landelijke Vergadering van Kampen ingesteld met de opdracht de kerken van advies te dienen inzake de ingediende voorstellen over de opleiding tot de Dienst des Woords. De commissie stelt in haar rapport voor, o.m. uit te spreken dat in de situatie waarin de zaak van de opleiding in onze kerken verkeert een studie in Apeldoorn de voorkeur verdient boven die aan de universiteiten, en dat een studie aan laatstgenoemde instellingen ernstig verdient te worden ontraden.

Namens de commissie geeft ds Van der Kwast een korte toelichting. Aan de bespreking in twee rondes wordt deelgenomen door ds brs. ds Bakker, ds De Jong, ds Van Oene, ds Versluis, Boonstra, ds Van Atten, ds Visser en ds Plooy. Enkele afgevaardigden maken gezwaar tegen de aanscherping van het zogenaamde Apeldoorn-advies en het „ernstig” ontraden van de studie aan andere instellingen. Ze menen dat voor deze aanscherping door de commissie geen gronden zijn aangegeven. Andere sprekers pleiten voor een vermindering van de begeleiding, nu de problemen rond de vooropleiding opgelost zijn en ieder naar Apeldoorn kan gaan.

Ds Van der Kwast verdedigt in zijn beantwoording de aanscherping van het Apeldoorn-advies met een verwijzing naar het veldwinnen van de moderne theologie aan vele universiteiten en hogescholen. Hij ontkent dat het commissievoorstel zal leiden tot discriminatie van hen die het Apeldoorn-advies niet opvolgen: er zal z.i. altijd een uitzondering op de regel mogelijk blijven. Hij beklemtoont, dat ook wanneer alle studenten in Apeldoorn zouden studeren de begeleiding nodig zou blijven.

Hierna wordt de verdere bespreking van en de besluitvorming over het commissievoorstel verdaagd tot een volgende zitting.

De vergadering gaat in comité voor de *benoeming van een derde begeleider* voor de theologische studenten, m.n. voor de ambtelijke vakken. Na een korte bespreking wordt tot stemming overgegaan, waarbij ds O. Mooiweer wordt verkozen. Na opheffing van de comitézitting wordt de benoeming aan ds Mooiweer meegedeeld. Deze dankt voor het in hem gestelde vertrouwen en zal deze zaak in ernstige overweging nemen.

De volgende zitting wordt vastgesteld op 3 juni 1978. Nadat de 2e praeses, ds Van Tongeren, is voorgegaan in dankgebed, sluit de praeses de vergadering.

5e zitting

De 2e praeses, ds Van Tongeren, opent de vergadering. Hij laat zingen Ps. 135 : 2 en 3, leest Efeze 4 : 1-16 en gaat voor in gebed. Hij deelt mee dat de praeses, ds Goris, gedurende de morgenvergadering door ambtsbezigheden verhinderd is. Een aantal afgevaardigden blijkt vervangen door hun secundi; enkele andere afgevaardigden zijn verhinderd zonder dat een plaatsvervanger aanwezig is. De Acta van de 2e en 3e zitting worden ongewijzigd vastgesteld. Aan ds O. Mooiweer wordt op diens verzoek enkele weken uitstel van besissing gegeven inzake zijn benoeming tot begeleider van de theologische studenten.

Aan de orde komen vervolgens de *art. 34 en 35 van het Akkoord van kerkelijk samenleven*, in de redactie van de hand van ds Van Tongeren en br. Huizinga zoals die tijdens de vorige zitting is totstandgekomen.

Aan de bespreking wordt deelgenomen door ds brs. Brouwer, Arnold, Holwerda en ds Van Oene.

Br. Brouwer dient een *amendement* in op de voorgestelde tekst van art. 34. Hij stelt voor, de mogelijkheid tot het niet-bekrachtigen van een besluit van een meerdere vergadering wanneer „aanvaarding niet zou dienen tot heil van de gemeente” — zoals die ook in de oorspronkelijke formulering van de Kommissie Funktierring Kerkverband voorkwam — toch weer in art. 34 op te nemen.

Niet dat wat anderen tot ons heil vinden, is ook werkelijk tot ons heil, aldus een andere afgevaardigde. Er kunnen besluiten genomen worden die weliswaar niet tegen de Schrift ingaan, maar die toch niet tot heil van de gemeente zijn. Hoewel hij het waardeert dat het ratificatierecht nu duidelijk is vastgelegd, acht deze afgevaardigde art. 34 toch niet aanvaardbaar, omdat onvoldoende op de Schrift is teruggegrepen.

Ds Van Oene dient een *amendement* in om het woord „bekrachtigen” in art. 34 te vervangen door „toetsen”, vanuit de overweging dat de genomen besluiten in zichzelf rechtskrachtig zijn.

Eén der afgevaardigden maakt bezwaar tegen de uitdrukking „zich beroepen op” in art. 35. Z.i. suggereert dat, dat meerdere vergaderingen hogere rechtsinstanties zijn. Ook de woorden „zich voegen naar” wekken de indruk dat de landelijke of regionale vergadering de eindbeslissing van de plaatselijke kerk overneemt.

Ds Van Tongeren en br. Huizinga beantwoorden de sprekers. Ds Van Tongeren verdedigt het centrale begrip „bekrachtigen”. Juist nu wij gehoord worden op de lijn die prof.

Deddens ons heeft gewezen, stelt hij. Juist daarin heeft de Schrift het laatste woord. Br. Huizinga heeft er moeite mee het amendement-Brouwer in art. 34 een plaats te geven, omdat dan in een zeer fundamenteel artikel een uitzondering wordt ingelast met vooral praktische aspecten. Hij verdedigt de strekking van art. 35 en wijst erop, dat niet alleen landelijke en regionale vergaderingen, maar ook kerkeraden verkeerde besluiten kunnen nemen. Is het dan in strijd met hun bevoegdheid, wanneer ambtsdragers — hun eigen zwakheid kennend — door het aanwijzen van een plaats waar hulp te verkrijgen is zelf een correctie inbouwen op hun handelen?, vraagt hij.

Vervolgens wordt tot stemming overgegaan.

Een amendement van de kerk van Leerdam blijft buiten stemming. In een later studium zal bekeken worden, of dit nog op een andere plaats in het Akkoord van kerkelijk samenleven moet worden opgenomen. Dit amendement luidt: „De band met een zusterkerk zal niet verbroken worden, tenzij wordt aangetoond, dat die zusterkerk volhardt in een handelen in strijd met een uitgedrukt Woord van God.”

Het amendement-Van Oene wordt verworpen met 7 stemmen voor, bij één onthouding.

Het amendement-Brouwer wordt aanvaard met 24 stemmen voor, 14 tegen, bij 3 onthoudingen.

Art. 34, gewijzigd volgens het amendement-Brouwer, wordt aanvaard met 2 stemmen tegen, bij 2 onthoudingen. Het luidt:

„Hetgeen in regionale en landelijke vergaderingen besloten is, wordt door de plaatselijke kerken bekrachtigd en in onderlinge liefde nagekomen, tenzij het strijdig bevonden wordt met de Heilige Schrift of met dit Akkoord van kerkelijk samenleven, of ook dat aanvaarding niet zou dienen tot heil van de gemeente; de kerk die een besluit niet bekrachtigt zal hiervan aan de zusterkerken rekenschap geven.”

Art. 35 wordt aanvaard met één stem tegen, bij 2 onthoudingen. Het luidt:

„Het is geoorloofd zich van een besluit van de kerkeraad op de regionale vergadering, of ook van een besluit van de regionale vergadering op de landelijke vergadering te beroepen; naar de verkregen uitspraak zal men zich voegen, tenzij dit niet recht zou zijn voor God.”

In elk geding is slechts één beroep mogelijk; tegen een besluit dat de leer der kerk of tucht over de dienaar des Woords betreft, staat echter beroep open tot op de landelijke vergadering.”

De 2e praeses spreekt zijn dankbaarheid uit voor de bereidheid die er in de langdurige besprekingen is geweest om naar elkaar te blijven luisteren. Dat biedt uitzicht op een vreedzaam verder gaan, ook met onderlinge verschillen, wanneer we maar dicht bij het Woord blijven, aldus ds Van Tongeren.

Br. Huizinga wijst er als rapporteur van de KFK op, dat volgens art. 40 de Landelijke Vergadering bij de vaststelling van de artikelen van het Akkoord van kerkelijk samenleven een voorlopig oordeel uitspreekt, waarna de definitieve vaststelling moet plaatsvinden op een voortgezette Landelijke Vergadering, waar alle kerken rechtstreeks zijn vertegenwoordigd.

Vervolgens komt art. 37 van het Akkoord van kerkelijk samenleven aan de orde. Br. Huizinga licht het commissievoorstel toe. De commissie wil het al of niet brengen van kerkvisitatie in de vrijheid van de regio's laten. De zaak waarom het gaat — elkaar helpen, op elkaar toezien, elkaar vermanen etc. — blijft zo recht over-eind, maar de manier waarop dat gebeurt wordt vrijgelaten, aldus br. Huizinga.

Aan de bespreking wordt deelgenomen door de brs. ds Smit, Buitenhuis, ds Van Oene, Bosman, en Strating. Enkel van hen pleiten ervoor om in het nieuwe art. 37 de mogelijkheid van kerkvisitatie in het geheel niet te opperen. H.i. werkt het systeem niet en bergt het het gevaar van overheersing in zich. Anderen willen juist uitdrukkelijk vastleggen, dat kerkvisitatie in alle regio's moet plaatsvinden. Kerkvisitatie, gebracht in een voltallige kerkeraadsvergadering, eventueel in aanwezigheid van gemeenteleden, is veel meer anti-hiërarchisch dan het elkaar informeren op een regiovergadering waar slechts enkele afgevaardigden aanwezig zijn, stellen zij. Enkele amendementen worden ingediend.

In zijn antwoord beklemtoont br. Huizinga, dat de commissie met art. 37 is uitgegaan van de konkrete situatie: sommige regio's zijn wel kerkvisitatie blijven brengen, andere regio's hebben andere vormen gekozen. Hij waarschuwt voor het gevaar dat naast het gevaar van overheersing be-

staat, nl. dat we ons niets van elkaar aantrekken.

Tevens geeft hij een toelichting op het voorstel van de commissie om art. 39 van het concept, opgesteld door de vorige KFK, te laten vervallen. Volgens de commissie wordt in dit artikel te fragmentarisch en op onheldere wijze gesproken over de opdracht van de kerken om de eenheid met andere kerken te zoeken. Bovendien spreekt de Preambule daar uitvoerig over. Mocht de vergadering toch een dergelijk artikel nodig vinden, laat de formulering dan in de toekomst nog eens nader bekeken worden, zo stelt hij voor.

In de bespreking over art. 39 en 40

voeren ds Bakker en ds Van Oene het woord

Deze verslagen breken wij af bij het begin van de middagvergadering. Volgende week hopen wij u het vervolg van de 5e zitting aan te bieden.

Studente
Ref. Bijbelschool
zoekt

KAMERS

in Zeist per 1 septembar a.s.

Op Twijzel 42, Twijzel (Fr.)
Tel. 05115-1698.

Wie heeft er interesse voor vier (4) ingebonden jaargangen

**Gereformeerd
Jongelingsblad ?**

Jaren: 1935/36, 36/37, 37/38, 38/39.

Tegen advertentie- en portiekosten te bekomen bij:

J. van Veelen,
Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
of tel.: 03434-4288.

**PLAATS
UW FAMILIEBERICHTEN
IN DIT BLAD !**

**dank zij uw hulp
konden verschillende
nieuwe tehuizen
worden geopend**

**nu kan Ranjini Devi
worden geplaatst**

**wie adopteert haar of
één van de andere driehonderd
kinderen die in india op
adoptie wachten?**

**honger en armoede
kennen geen vakantie**

**bel daarom onze secretaresse nu!
03443-2079 b.g.g. 03449-1659
of stort uw gift
op één van onze rekeningen!**

stichting

redt een kind

secretariaat: dr. guépinlaan 23 — 4032 nh ommeren (gld.)
postgiro: 1599333 t.n.v. stichting „redt een kind” te zwolle
bank: raiffeisenbank — zwolle, rek.no. 37.73.32.860

Redaktieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
Drs H. de Jong;
Mr. dr J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds E. R. Postma
Drs W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Adres voor de rubriek

Kerknieuws:

Ds O. Mooiweer,
Volksparksingel 45,
Enschede. Tel. 053-310259

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, Zeist.
Tel. 03404-12452

Advertentieprijs:

35 ct per mm.
familieberichten
30 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Abonnementenadministratie:

Kon. Wilhelminalaan 38,
Leersum. Tel. 03434-4288

Abonnementsprijs:

f 39,— per jaar of f 20,—
per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar
of f 60,— per luchtpost.

Abonnementen kunnen ieder
moment ingaan, doch slechts
per 31 december eindigen. Op-
zeggen uiterlijk tot 15 november